

EKİM AYINDA GÖKYÜZÜ

Alper Ateş

Bu ay baş ucumuzdaki parlak Vega'dan yola çıkarak Lir takımyıldızını inceleyeceğiz. Lir takımyıldızı, Vega'nın hemen güney doğusunda küçük bir paralel kenar şeklinde. Bu nedenle bulunması ve tanınması çok kolay olan bir takımyıldız. Lir takımyıldızı küçük bir alan kaplamasına karşılık ilginç gök cisimleri açısından oldukça zengin bir yer. Özellikle tüm astronomi kitaplarında görülen ünlü halka bulutsusu bu takımyıldızda bulunuyor. Fakat ne yazık ki, bu ilginç gök cismi dürbünle izlenemeyecek kadar küçük ve sönük.

Bu ay Lir takımyıldızı içinde gözleyebileceğimiz ilginç gök cisimleri şunlar:

Vega: Dünya'dan 25 ışık yılı uzaklıkta bulunan parlak mavi beyaz renkli Vega, Güneş'in 3 katı kütleye sahip sıcak bir yıldız. Dünya'nın uzaydaki hareketi nedeniyle Vega, 12 000 yıl sonra kutup yıldızı olacak. Vega'nın en ilginç özelliği, çevresindeki gezegenleri. Bu gezegenler, kızıl ötesi gözlemler sayesinde keşfedilmiş. Canlı evrimi uzun bir süre olduğundan, Vega'nın gezegenlerinde canlı hayat olduğu sanılmıyor; çünkü Vega oldukça genç bir yıldız.

Epsilon Lir: Haritamızda işaretlenen Vega'nın kuzey doğusundaki yıldızla dikkatle bakın. Eğer gözünüz çok keskin değilse, tek bir yıldız göreceksiniz. Eğer bir dürbünle bu yıldızla bakarsanız, yalnız görüntüsünün yanıltıcı olduğunu anlarsınız. Çünkü

14 Ağustos sabahı Ay, doğu ufku üzerinde ince bir hilal şeklinde görülüyor. Aynı manzara 12 Ekim sabahında da izlenebilir.

Epsilon Lir, dürbünle bakıldığında bir çift yıldız. Asıl sürpriz ise teleskopla bakıldığında ortaya çıkıyor. Bu çifti oluşturan her bir yıldız, aslında başlı başına bir çift yıldız. Yani Epsilon Lir, 4 yıldızdan oluşan bir yıldız sistemi.

Beta Lir: Bu yıldız, çıplak göz için ilginç bir hedef. Sağır ve dilsiz İngiliz astronom John Goodricke, 19 yaşındayken bu yıldızın parlaklık değiştiğini fark etti. Bu ışık değişiminin nedeni, Beta Lir'in çift yıldız olması. Bizim çıplak gözle tek bir yıldız gibi gördüğümüz Beta, aslında yakın bir çift yıldız ve birbirleri etrafında dönerken birbirlerini örterek ışık değişimine neden oluyordular. Bu yıldızlar o kadar yakınlara ki, şekilleri bozularak yumurta biçimini almışlar.

İçinde bulunduğumuz Ekim ayının 4., 17. ve 30. gecelerinde Beta Lir'e çıplak gözle bakın. Belirgin bir parlaklık farkı göreceksiniz. Gözleminizi etkilemek için Beta Lir'in hangi gece parlak hangi gece sönük olduğunu yazmıyorum. Önümüzdeki ay yukarıdaki tarihlerden hangisinde yıldızın parlak hangisinde sönük olduğunu vereceğim. Bu şekilde gözleminizin doğru olup olmadığını sınavabilirsiniz.

Bu ayın ilginç gök olayları ise şu şekilde olacak:

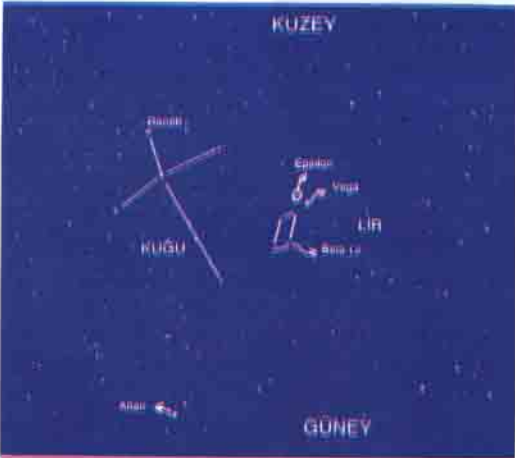
8 Ekim: Ay, sondördün evresinde (İkizler takımyıldızı).

21 Ekim: Orionid gök taşı yağmuru.

22 Ekim: Ay, ilkdördün evresinde (Oğlak takımyıldızı).

24 Ekim: Ay, Satürn yakınlaşması.

30 Ekim: Dolunay (Koç takımyıldızı).

Gök yüzünün genel görünüşü ve Lir takımyıldızının haritası.